

Základní otázky evaluace

Stanovení evaluačních kritérií vychází z tzv. reflektivního pojetí výtvarné výchovy, ve kterém je získání základních výtvarných dovedností vedlejším cílem výuky. Podstatné je utváření a kultivování dispozic žáků, které se během studia ve VO ZUŠ prolínají a vrství. Příznivě ovlivňují rozvoj žáků a stávají se součástí jejich osobnosti.

Evaluační kritéria pro I. a II. stupeň základního studia VO ZUŠ se promítají ve stejné struktuře, ale vzrůstají nároky na jejich osvojování. Hranice mezi evaluačními kritérii pro I. a II. stupeň je neostrá a lze ji překračovat oběma směry podle zaměření a vyspělosti žáků.

I. stupeň vzdělávání

1. Obecná evaluační kritéria

1.1 Hodnota výtvarného pojetí světa

1.1.1 Dítě odlišuje výtvarné vnímání od jiných druhů estetických

zážitků. Přirozeně spojuje slovo a linii, zvuk a pohyb atd. a pomocí náhod, pokusů nebo výtvarných akcí si všímá rozdílů mezi nimi. Objevuje specifičnost tvarů, barev, struktur, objemů a jejich vztahů. Vyciťuje jejich vlastnosti a ty se mu stávají nástrojem k poznávání a k vyjádření.

1.1.2 Dobírá se jedinečnosti výtvarného vnímání pro vytváření vztahu k přírodě, kultuře i k sobě samému. Výtvarné aktivity mu slouží k poznávání svého okolí a k mnohostrannému pohledu na svět. Své poznatky využívá pro rozvíjení vlastní představivosti a pro jiné způsoby organizace paměti a myšlení.

1.2 Výtvarná citlivost

1.2.1 Dítě projevuje schopnost výtvarného vidění, tzn., že ve všedních věcech kolem sebe rozeznává výtvarné hodnoty a vyjadřuje je pomocí linií, barev a tvarů. Výtvarně vyjadřuje hmatové, zvukové, čichové a jiné podněty, své pocity a myšlenky. Zajímá se o výtvarné umění a otevírá se jeho výtvarným účinkům.

1.2.2 Dítě se setkává s rozdíly ve výtvarných kvalitách. Objevuje, že se různé výtvarné hodnoty liší kvalitou - tmavostí a světlostí, barevností, velikostí, proporčními a jinými vztahy. Hledá různá řešení nebo možnosti výtvarné stylizace a intuitivně odlišuje jejich výtvarné účinky v kompozici.

1.2.3 Dítě rozpozná výtvarný problém. V průběhu výtvarného vývoje objevuje otázky výtvarné formy a námětu. V průběhu práce nebo hodnocení rozpoznává napětí, nesoulad či přílišnou uspořádanost a aktivně se s nimi vyrovnává. Způsob projevu si volí v souladu s výtvarně typovým založením své osobnosti.

1.2.4 Dítě si vytváří bohaté prožitkové asociace k výtvarným symbolům a znakům, které používá nebo s kterými se setkává v uměleckém díle. Symboly a znaky jsou v průběhu tvorby spojeny s vybavováním zážitků a zkušeností. Dítě se setkává s objevy, které ho motivují, aby je opětovně vyhledávalo.

1.2.5 Dítě intuitivně užívá vizuálně vnímatelný znak při organizaci paměti.

Dokáže postřehnout a později i vyhledávat vizuálně vnímatelné znaky v přírodním či v umělém prostředí nebo v umělecké tvorbě. Využívá výtvarného znaku např. i pro orientaci podle nákresu či mapy nebo pro jejich vytváření.

1.3 Výtvarné myšlení

1.3.1 Dítě řeší výtvarné otázky, hledá a navrhuje alternativy. Volí si rozmanité pozměňující zásahy k zdůraznění svých pocitů a představ, např. v barevných a proporčních vztazích, v kontrastech forem, ve vyvážení formátu apod.

1.3.2 Dítě popisuje výtvarné jevy a rozmlouvá o nich. Všímá si různých způsobů výtvarného vyjádření, kde se uplatňují různé výtvarné formy, pojmenovává je a vzájemně je porovnává.

1.3.3 Dítě nahlíží na procesy, které souvisejí s jeho vlastními výtvarnými aktivitami. Během výtvarné tvorby, vnímání uměleckého díla nebo skutečnosti si uvědomuje podněty, které přijímá, a zážitky, s kterými se setkává. Přiměřeně svému věku je klade do souvislostí, celistvě vnímá průběh výtvarného procesu nebo hledá jeho varianty. Rozlišuje ztvárnění ověřitelných vjemů od fantazijních představ nebo symbolů s mýtickým obsahem apod.

2. Tvůrčí projev

2.1 Výtvarná tvorba

2.1.1 Samostatný přístup k tvorbě je jedním z nejvýznamnějších cílů výtvarné výchovy. Dítě tvoří vizuální znaky a symboly, zachycující téma, které chtělo či mělo vyjádřit. Přílehavě vyjadřuje podle vlastního zájmu, představivosti a fantazie svou odezvu na podněty a volí si sobě vlastní způsob jejich interpretace.

2.1.2 Dítě ovládá paletu prostředků, kterou by mohlo vyjádřit své poznatky o světě, o sobě nebo o vztazích k druhým. Podle svých schopností vyjadřuje své postřehy, zážitky a postoje. Užívá vlastní výběr výtvarných prostředků kresby, malby, grafiky, plastiky a soudobých postupů, které mu vyhovují. V rámci studia vyvažuje možnou jednostrannost i dalšími výtvarnými postupy.

2.2 Rozmanitost výtvarného vyjádření

2.2.1 Dítě tvoří alternativní zobrazení jedné skutečnosti. Nachází různé stránky skutečnosti, klade je vedle sebe, vycitňuje jejich výrazové hodnoty a srovnává významy, které jsou pro něho podstatné. Jeden námět vyjadřuje různými prostředky nebo je vzájemně kombinuje. Někdy nahlíží na výtvarný motiv jako na nejvýznamnější prvek kompozice, jindy naopak potlačuje jeho význam nebo ho z prostředí vyčleňuje.

2.2.2 Dítě toleruje alternativy výtvarného zobrazení jiných osob. Aktivně se seznamuje s výtvarnou tvorbou ostatních dětí, poznává, jaké významy nesou užité výtvarné formy a formuluje stanoviska. Podobně se staví k uměleckým projevům, s kterými se setkává v galeriích a v publikacích.

Vlastní způsob výtvarného vyjadřování chápe jako rovnocenný přínos do společné výtvarné řeči.

3. Recepce

3.1 Kvalita výtvarného vnímání

3.1.1 Dítě se dokáže zaměřit na důležité stránky výtvarného jevu a setrvat ve stavu soustředěné pozornosti. Vycítuje výtvarné hodnoty jevů, vnímá intenzitu prožitku, hledá, jak sdělit zážitky. Při stavu soustředění dospívá k samostatným postřehům a postojům. Zbytečně neodbíhá k jiným podnětům.

3.2 Poučenost výtvarného vnímání uměleckého díla

3.2.1 Dítě aktivně navazuje kontakt se světem umění. Poznává projevy výtvarné kulturní historie a snaží se vycítit význam různého vyjádření závažných obsahů. Zejména poznává tvorbu moderní doby, která souvisí s prožíváním podob, obsahů a mezilidských vztahů uvnitř našeho světa. Setkává se s uměním také v kontextu s vlastní výtvarnou prací a vyjadřuje své zážitky z vnímání uměleckého díla slovem i jeho výtvarnou interpretací.

3.3 Výtvarné hodnocení

3.3.1 Dítě rozpoznává výtvarné hodnoty a dokáže o nich hovořit. Intuitivně je spojuje s obsahem, který nesou. Objevuje tak příčiny působivosti výtvarných forem. Na své úrovni umí zdůvodnit vlastní výtvarné soudy a postoje.

3.3.2 Dítě samostatně posuzuje a podle potřeby mění svůj projev. Při výtvarném sdělování myšlenek srovnává svou představu se vznikajícím výtvarným projevem. Zvažuje výsledky své aktivity a zamýšlí se nad svými možnostmi řešení. Poznatky, ke kterým dospívá, uplatňuje i během jiných výtvarných činností. Chápe i hodnotu zážitků druhých.

3.3.3 Výtvarné hodnocení je prostředkem k zamýšlení se nad výtvarnými jevy. V hodnocení dítě používá intuitivní rozlišování výtvarných jevů. Otevírá se jejich účinkům a s odstupem pozoruje vyznění výtvarných prostředků. Dochází ke zjištění, jak neverbálně předat své myšlenky nebo pochopit myšlenky druhých.

4. Mezilidské vztahy v kontextu výtvarné tvorby

4.1 Náhled na sociální charakter výtvarného vztahu

4.1.1 Dítě bere na vědomí komunikační charakter výtvarné tvorby. Výtvarné znaky a symboly chápe jako řeč svého druhu. Porovnává různá pojetí téhož tématu a snaží se porozumět obsahům, které do nich ostatní skryli. Snaží se spoluprožívat jejich výtvarné představy, vyjádřené i slovně. Hledá příčiny rozdílné působivosti výtvarných forem vzhledem k myšlenkám, které obsahují.

4.2 Kooperativnost

4.2.1 Dítě dokáže při výtvarné činnosti spolupracovat s druhými. Dobře se vyrovnává se skupinovou tvůrčí prací, umí se domluvit o vlastním podílu

na společném díle a sladit ho s projevy ostatních. Práci vede nebo organizuje, jindy je druhými vedeno. Během práce výtvarně nebo slovně komunikuje, obhajuje svůj názor nebo přijímá cizí podněty. Svůj projev dítě přizpůsobuje ostatním tak, aby co nejvíce podpořilo vyznění celku.

II. stupeň vzdělávání

1. Obecná evaluační kritéria

1.1 Hodnota výtvarného pojetí světa

1.1.1 Žák prožívá různé způsoby smyslového vnímání, rozumí jejich podstatě a uplatňuje asociace. Zjištěné zážitky a poznatky přenáší do své tvorby – uvědomuje si kořeny jejich účinnosti a uplatňuje je v kompozici. Výtvarné řešení a volba prostředků jsou v souladu s jeho výtvarně typovým založením.

1.1.2 Žák respektuje nezastupitelnost vizuality pro přirozenou orientaci ve svém okolí. Odlišuje vizuální a jiné způsoby estetického vnímání. Analyzuje výtvarné zákonitosti a nalézá shody mezi různými přístupy. Aplikuje specifičnost tvarů, barev, struktur, objemů a jejich vztahů, chápe jejich roli v kompozici – rytmus, rovnováhu, kontrast, harmonii aj. Kombinuje různé způsoby vyjadřování ke zvýšení výmluvnosti své tvorby.

1.1.3 Využívá jedinečnosti výtvarného vnímání pro vznik nové kvality vztahu k přírodě, kultuře i k sobě samému. Výtvarné aktivity vztahuje k vlastnímu pohledu na svět, k ztvárnění svého okolí i sebe sama. Subjektivní pohled tak zakládá výrazový projev. Účinky výtvarného vnímání na lidskou psychiku žák řeší ve vlastní tvorbě nebo jich využívá v kontaktu s výtvarným uměním.

1.2 Výtvarná citlivost

1.2.1 Žák projevuje výtvarnou zaměřenost, tzn., že analyzuje výtvarné hodnoty a využívá jejich podnětů pro tvorbu. V okolí ho oslovuje přítomnost výtvarného jazyka a výtvarných forem, pomocí kterých vyjadřuje tělesné pocity, prožívání pohybu, času nebo prostoru, myšlenky a duševní hnutí. Zabývá se díly profesionálních umělců a analyzuje podstatu jejich účinků na psychiku.

1.2.2 Žák řeší výtvarné problémy – citlivě rozlišuje hodnoty a míru účinků rozdílných výtvarných kvalit. Rozlišuje různé polohy výtvarného výrazu, kompozičního uspořádání, stylizace či barevnosti a ovlivňuje je drobnými nebo zásadními změnami. Vytváří varianty řešení a hledá rozdíly v jejich vyznění. Experimentuje se zažitými kompozičními principy a jejich vědomým porušováním dospívá k novým výrazovým kvalitám.

1.2.3 Žák se vztahuje k výtvarným symbolům a znakům, které používá nebo s kterými se setkává v uměleckém díle. Tvůrčí i receptivní výtvarná aktivita je spojena s jeho bohatým duševním životem. S pojetím výtvarného znaku jsou spojeny četné asociace, které mají své kořeny ve zkušenosti, v prožitcích nebo ve fantazii. Žák pracuje s nadsázkou, zásahem do reálných podob, s barevnými proměnami, s nfigurativní

formou atd. Pocity vzrušení a jiné prožitky, které souvisí s těmito procesy, motivují žáka k systematické tvorbě.

1.2.4 Žák oceňuje a užívá vizuálně vnímatelné znaky při organizaci paměti a myšlení. Vyhledává, třídí a uplatňuje vizuálně vnímatelné znaky ve volné a užité tvorbě, v reklamě, v architektuře, v uměle vytvořeném prostředí apod. Ve všedním životě používá výtvarný znak např. při orientaci podle mapy, při vnímání nebo tvorbě loga, ideogramu atd.

1.3 Výtvarné myšlení

1.3.1 Žák řeší libovolnými prostředky otázky výrazu a formy, s kterými se během výtvarného procesu setkává. Volí pozměňující korekce svého postupu k vyladění potřebného výrazu. Otázky formy vztahuje ke konkrétnímu tématu, ke konstrukci svých úvah, k vnímaným výtvarným problémům nebo k vyznění výtvarné techniky.

1.3.2 Aktivně pracuje s výtvarnými jevy, klade je do vzájemných vztahů, uvažuje o nich a odvozuje pro sebe jejich význam. Analyzuje způsoby výtvarného vyjadřování, v nichž se uplatňuje vztah k obsahu tématu nebo k výtvarné formě. Pozoruje, jak se tvorba znaků promítá do tvorby životního prostředí a v souladu s tímto poznáním řeší grafický design.

1.3.3 Žák programuje koncepce vlastních výtvarných činností a dokáže je obhajovat. Vnímá průběh výtvarného procesu, ověřuje si alternativní cesty a z nich samostatně odvozuje pojetí díla nebo výtvarného projektu.

1.3.4 Žák aktivně uplatňuje vlastní nebo převzaté výtvarné práce pro jiný účel, pro jiné prostředí, pro jiný způsob dorozumívání aj., než pro jaký byly zamýšleny. S výtvarnými objekty zachází v souvislostech, které nebyly podstatné pro jejich vznik, tzn. při řešení výstavního prostoru, při grafické úpravě textu a obrazu v tiskovém editoru, v propagaci apod.

2. Tvůrčí projev

2.1 Výtvarná tvorba

2.1.1 Žák tvůrčím a sobě vlastním způsobem zachycuje podobu nebo vlastnosti světa, které ho oslovují, těší nebo zraňují. Tomu přizpůsobuje podobu výtvarných znaků. Vypracovává si osobitý způsob výtvarné stylizace, který odráží jeho psychické uzpůsobení, výtvarný typ a získané zkušenosti.

2.1.2 V každé z výtvarných disciplín žák ovládá takovou paletu vyjadřovacích prostředků, aby mu nic nebránilo při sebevyjádření nebo při jiném výtvarném záměru. Autenticky se vyjadřuje v kresbě, v malbě, v grafice, v prostorovém projevu a v soudobých médiích. Vzhledem ke své osobní profilaci si volí pro svou tvorbu sobě vlastní výtvarné prostředky a vyvíjí se ve svébytnou výtvarnou a tvůrčí osobnost.

2.2 Rozmanitost výtvarného vyjádření

2.2.1 Žák tvoří alternativní výtvarná zobrazení jedné skutečnosti, kterou řeší v různých disciplínách. Klade vedle sebe vyjádření celku a detailů, řezů, barevnosti, materiálových či světelných vztahů nebo kontrastů. Pro svůj výtvarný přepis užívá různé způsoby vyjádření, které ladí s jeho

zájmy, např. věcně popisnou, náznakovou, symbolickou aj.

2.2.2 Žák respektuje, toleruje nebo přijímá alternativy výtvarného zobrazení od jiných tvůrců. V průběhu svého výtvarného vývoje si uvědomuje význam odlišnosti a rozmanitosti výtvarných projevů:

Zajímá se o mnohost výrazové, designové nebo jiné stylizace projevu. Pokud formy stylizace odpovídají jeho způsobu vidění, prožívání a vyjadřování, používá jich k vlastnímu obohacení projevu. Je člověkem, zabývajícím se samostatně výtvarnou tvorbou a schopnost výtvarně tvořit si ponese celým životem.

3. Recepce

3.1 Kvalita výtvarného vnímání

3.1.1 Žák se zaměřuje na důležité stránky jevů, které jsou důležité pro hloubku poznání, pro intenzitu prožitku, pro poznávací nebo sdělnou hodnotu díla, pro vytvářenou formu atd. V průběhu výtvarného vnímání setrvává ve stavu soustředěné pozornosti. Výtvarným způsobem dokáže navázat i na záměry jiného autora.

3.2 Poučenost výtvarného vnímání uměleckého díla

3.2.1 Žák si rozšiřuje znalosti o osobních a kulturních obsazích v historii výtvarného umění. Navazuje vlastní tvorbou a pomocí zážitku nebo analýzy hlouběji poznává jejich kvality. Otevírá se umění moderní doby, které vyjadřuje nejzávažnější rysy naší současné situace a tento vztah k autentičnosti významně ovlivňuje jeho tvorbu. Porozumění výrazovým kvalitám a výtvarnému jazyku spojuje s interpretací uměleckého díla.

3.3 Výtvarné hodnocení

3.3.1 Žák se soustřeďuje na průběh výtvarného procesu. Vědomě se snaží dosáhnout souladu mezi svou představou a jejím ztvárněním. V průběhu a v závěru výtvarného procesu zvažuje jeho výsledky, objektivně se nad nimi zamýšlí a zvažuje možné změny, alternativy či další možnosti, jak pokračovat.

3.3.2 Žák analyzuje výtvarné hodnoty a diskutuje o nich. Rozdílné hodnoty si spojuje s obsahem, který dílo nese. Oceňuje jejich volbu, účinnost a způsob podání pro sdělnost výtvarné práce.

3.3.3 Výtvarné hodnocení je dialogem mezi učitelem a žákem nebo mezi studenty, při němž se tříbí myšlenky a výtvarné postoje. Žák se soustřeďuje na výtvarné nebo slovní předávání myšlenek a na chápání myšlenek druhých. Odstup, spojený se sociálními kontakty, mu umožňuje odkrývat vlastní nedostatky, odstraňovat je nebo se chyb nedopouštět. V dialogu s ostatními autory intuitivně přijímá a spoluprožívá jejich výtvarné představy nebo vysvětluje své postoje co by vnímatele.

4. Mezilidské vztahy v kontextu výtvarné tvorby

4.1 Náhled na sociální charakter výtvarného vztahu

4.1.1 Žák si uvědomuje sociální charakter výtvarné tvorby. Výtvarné znaky

a symboly přijímá jako řeč svého druhu a je schopen ji s porozuměním používat nebo ji dešifrovat. Sám si volí výtvarnou formu a jejím pomocí navazuje sociální kontakt a oslovuje druhé. V jejich práci se snaží rozumět obsahům, které v sobě skrývají. Stejně se snaží porozumět sdělením, skrytým v dílech umělců. Uvědomuje si, že estetická působivost a sdělnost výtvarných forem je společensky a historicky podmíněna.

4.1.2 Žák bere zřetel na historickou podmíněnost interpretace výtvarného znaku. Chápe postupné proměny jeho významu v průběhu dějin a směřuje k otevřenému vztahu výtvarného znaku a různých kontextů.

4.2 Kooperativnost

4.2.1 Žák tvůrčím způsobem spolupracuje při řešení výtvarných objektů, instalací, výtvarných akcí nebo výtvarných projektů. Práci organizuje nebo se přizpůsobuje vedení druhých. Komunikuje nad společnou prací a nad vlastním podílem v ní, v dialogu obhajuje svůj názor nebo přijímá cizí podnět, spolupracuje nebo se přizpůsobuje potřebám celku.